

Péter Bertalan Zoltán „Az M1 Garand és a Hmong fiú esete” c. esszéjének bírálata

Az esszé teljesíti a feladatot, a „Gran Torino” film elemzését. Többszövegként saját látószöveget állít, amelyet a címében is megnevez, majd az értekező részben kifejti: a fegyver (M1 Garand) kétszer kapcsolódik össze a Hmong fiúval: egyszer, amikor Kowalski nekiszegezi, másodszor, amikor elzárja a fegyvert és fegyvertelenül áll ki a fiú védelmére.

Az esszé teljes. Az akadémiai írás mércéinek messze eleget tesz. Jól tagolt. A bevezetés absztrakt típusú. Az első fő rész a cselekmény bemutatása, amely bemutatja a karaktereket, a köztük ébredő konfliktusokat, a karakterek motivációit a szituációkban. A második fő rész a karakterek fejlődését mutatja be. Többszövegként, a Bildungsroman analógiájára, bevezeti a találó és termékeny „Bildungskino” terminust. Külön fő rész foglalkozik ezután a filmstílussal, majd újabb, az utolsó fő rész a film üzenetével.

A karakterháló kivetése gondos, a karakterrajzok mélyrehatóak. Kiemelem, hogy nemcsak Kowalski és Thao kölcsönhatásait részletezi az esszé, hanem a Kowalski és Sue, Kowalski és a pap közöttieket is. Éppígy kitér Kowalski és a fodrász közti kapcsolatra.

A film témáját, a kirekesztő előítéletek megnyilvánulásait és a kirekesztő előítéletek feloldásának módjait körültekintően elemzi az esszé. Az esszé figyelmességét dicséri, hogy Kowalskiban is rámutat a bevándorló-család-történet nyomaira: „*Clint* remekül játssza a patrióta amerikai-lengyel szerepét”.

Érdeme az esszének, hogy a film koncepciójára rávilágít: „egy sokkal jobban kidolgozott, sokkal valóságosabb történet, ami nem vádolja a nézőt, csupán ad neki egy példát, egy esetet”. Vagyis a film nem a nézőt letorkolló, lekezelő módon, nem imperatívuszokkal akar rávezetni a kirekesztő előítéletek feladására, az offenzív normatív hangvétel helyett a csendes, hívogató és „közérthető” történetmondás eszközét választja. Ennek a koncepciónak van alárendelve a filmstílus választása is.

Az esszé érdemben tárgyalja Kowalski és a pap kapcsolatát. A kapcsolat erőterét, mozgásirányait helyesen rajzolja meg. Sajnálatos, hogy Kowalski végső döntésének és problémamegoldásának esszében adott értelmezésében az így megnyílt értelmezői látószög nem érvényesül eléggé (Kowalski tette vezeklésképp is értelmezendő, amelyet saját maga szab magának, és amellyel egykor elkövetett szándékos gyilkosságáért kér feloldozást).

A film üzenetének megfogalmazásában is megmutatkozik a kirekesztő előítéletek feloldásának igénye: épp a karakter sztereotípiákkal kapcsolatos kirekesztő beidegződések feloldására hívja fel a figyelmet.

Az esszé kiemelendő érdeme a filmi hatás bemutatása: milyen szituáció- és karakterkonvenciókat mozgósít a film a nézőkben, és hogyan vezeti be a meglepő, váratlan fordulatokat. A filmstílus részletezése pompás. Az esszé megállapításai más Eastwood filmekre is állnak.

Az esszé megjegyzése, hogy a filmben a dialógusokra az amerikai plán a jellemző, igen eredeti. Kiegészítésképp hadd jegyezzem meg: az amerikai plán a westernfilmek sajátja, mert ebben a plánban úgy láthatók a szereplők, hogy a derekukon lógó pisztoly is látszik a combjuk mellett, márpedig a fegyver és ezek használata nélkül nincs westernhős. Színészként Eastwood rengeteg westernfigurát alakított. Az amerikai plán olyan értelmet ad a dialógusoknak, hogy a bennük résztvevők harcosokként viszonyulnak egymáshoz, hogy a dialógus voltaképp mérkőzés, összezapás.

Eastwood filmstílusát körültekintéssel mutatja be az esszé, összefüggésben a nézőre tett hatással: hangsúlyozza az eszköztár visszafogottságát, amely azonban másfelől lehetővé teszi, hogy egyes hatások nagyot szóljanak a vásznon.

Árnyalt és körültekintő módon mutatja be az esszé a film humorát.

Az esszé nyelvezete szabatos, az olvasói figyelmet felkelti és megtartja, ugyanakkor - ahol ez lehetséges – oldott, kollokvialis is tud lenni. Az esszé messze fölébe kerekedik a felhabosított, semmitmondó nyelvnek, amelyen manapság filmekről beszélnek a publicisztikában.

Összegezve: az esszé kiváló munka, írásbeli dicséretét javaslom.

Bognár László

2017. március 07.